

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ MONITOROVACÍCH INDIKÁTORŮ OPLZZ ZJIŠŤOVANÝCH EVALUACÍ

závěrečná zpráva k úkolu č.2

PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST

www.esfcr.cz

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Verze 3.0
27. května 2012

IREAS centrum, s.r.o.
Mařákova 292/9
160 00 Praha 6
Česká republika

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	4
2. ÚVOD	5
3. MANAŽERSKÉ SHRUTÍ	6
4. PŘEDSTAVENÍ ŘEŠITELSKÉHO TÝMU A METODICKÉHO PŘÍSTUPU	9
ŘEŠITELSKÝ TÝM	9
METODICKÝ PŘÍSTUP	10
5. ŘEŠENÍ JEDNOTLIVÝCH EVALUAČNÍCH ÚKOLŮ	12
EVALUAČNÍ ÚKOL 1 A 2 PRO INDIKÁTOR 07.42.80 „PARTNERSTVÍ“	12
METODIKA ŘEŠENÍ INDIKÁTORU 07.42.80 UDRŽITELNOST VYTVOŘENÝCH PARTNERSTVÍ.....	12
UDRŽITELNOST VYTVOŘENÝCH PARTNERSTVÍ (07.42.80)	14
APLIKACE QCA ANALÝZY PRO INTERPRETACI HODNOT INDIKÁTORU 07.42.80	15
EVALUAČNÍ ÚKOL 1 A 2 PRO INDIKÁTOR 07.60.10 „SLAĎOVÁNÍ ŽIVOTA“	24
METODIKA ŘEŠENÍ INDIKÁTORU 07.60.10 ZLEPŠENÍ PODMÍNEK PRO SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA.....	24
ZLEPŠENÍ PODMÍNEK PRO SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA (07.60.10)	26
6. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	35

Seznam zkratek

Zkratka	Význam zkratky
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
IS	Informační systém
EK	Evropská komise
ES	Evropská společenství
ESF	Evropský sociální fond
ERDF	European Regional Development Fund (Evropský fond regionálního rozvoje)
EU	Evropská unie
HSS	Hospodářská a sociální soudržnost
MSSF	Monitorovací systém strukturálních fondů
NSRR	Národní strategický referenční rámec
OP	Operační program
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
PO	Prioritní osa
ROV	Roční operační vyhodnocení
RLZ	Rozvoj lidských zdrojů
ŘO	Řídící orgán
SF	Strukturální fondy

2. ÚVOD

Tento dokument představuje druhou Závěrečnou zprávu, která navazuje na Závěrečnou zprávu k evaluačním úkolům č.1, č. 3, č. 4 a č. 5 a byla vytvořena v rámci realizace projektu Vyhodnocení plnění monitorovacích indikátorů OP LZZ zjišťovaných evaluací, a to za účelem splnění úkolu č.2. Hlavním cílem této závěrečné zprávy je představit výsledky řešení evaluačního úkolu č. 2. Vzhledem k faktu, že řešení úkolu č. 2 navazuje na úkol č. 1, obsahuje tato zpráva výsledky obou úkolů i přesto, že výsledky evaluačního úkolu č. 1 byly prezentovány již v první závěrečné zprávě z 2. Května 2012.

Přehled řešených evaluačních úkolů

Evaluační úkol č. 1: Vytvoření metodiky pro výpočet hodnot, posouzení pokroku a aktuálního stavu monitorovacích indikátorů (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.

- Evaluační otázka 1.1: Navrhněte a vytvořte metodologii pro zjištění hodnoty indikátoru 074280 – „Udržitelnost vytvořených partnerství“. Zjistěte hodnoty indikátoru podle vytvořené metodologie a výsledky doplňte kvalitativním slovním komentářem.
- Evaluační otázka 1.2: Navrhněte a vytvořte metodologii pro zjištění hodnoty indikátoru 076010 – „Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.“ Zjistěte hodnoty indikátoru podle vytvořené metodologie a výsledky doplňte kvalitativním slovním komentářem.

Evaluační úkol č. 2: Interpretace hodnot monitorovacích indikátorů z úkolu č. 1 (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života pomocí kvalitativní srovnávací analýzy (QCA).

- Evaluační otázka 2.1: Interpretujte hodnoty indikátoru 074280 – „Udržitelnost vytvořených partnerství,“ stanovte faktory úspěchu a jejich přítomnost, pro interpretaci využijte kvalitativní srovnávací metody.
- Evaluační otázka 2.2: Interpretujte hodnoty indikátoru 076010 – „Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života“ stanovte faktory úspěchu a jejich přítomnost, pro interpretaci využijte kvalitativní srovnávací metody.

3. MANAŽERSKÉ SHRNUÍ

V tomto manažerském shrnutí jsou prezentovány výsledky prvního a druhého evaluačního úkolu řešených v rámci druhé části zakázky Vyhodnocení plnění monitorovacích indikátorů OP LZZ zjišťovaných evaluací.

Evaluační úkol č. 1 - Vytvoření metodiky pro výpočet hodnot, posouzení pokroku a aktuálního stavu monitorovacích indikátorů (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.

Dosažené hodnoty indikátoru 07.42.80

Metodika navržená v rámci úkolu č. 1 stanovuje za funkční partnerství takové zahraniční partnerství, u kterého jsou oba zahraniční partneři i šest měsíců po skončení projektu v kontaktu častěji než 1x za čtvrt roku. Tuzemská partnerství nejsou v tomto případě zvažována.

Vyhodnocením získaných odpovědí z dotazníkového šetření dle navržené metodiky bylo zjištěno, že celkem 6 ze zkoumaných 27 partnerství u dokončených projektů oblasti podpory 5.1 je funkčních, tj. respondenti uvádějí, že nadále s partnerem spolupracují a jejich vzájemný kontakt je častější než jednou za čtvrt roku. Z šetření tedy vyplývá, že udržitelnost vytvořených partnerství je 24 %.

Dosažené hodnoty indikátoru 07.60.10

Výsledky ukazují, že na 20 % vzorku respondentů bylo zavedeno 22 nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života. Nicméně v období 3 – 9 měsíců po ukončení projektu je reálně využíváno 18 z původních 22 zavedených nástrojů. Při zachování proporcionality respondentů a udržení nástrojů lze předpokládat, že aktuální naplnění indikátoru je tedy cca dvojnásobný (36).

Plánovaná cílová hodnota indikátoru na konci období 2007 - 2013 je 50 udržovaných nástrojů. Vypočítané výsledky tedy ukazují, že aktuální naplněnost indikátoru je 72 % plánovaného stavu.

Evaluační úkol č. 2 – Interpretace hodnot monitorovacích indikátorů z úkolu č. 1 (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života pomocí kvalitativní srovnávací analýzy (QCA).

QCA analýza slouží v případě této evaluace pro zjištění detailnějších souvislostí naplňování indikátoru. Metoda vychází z předpokladu, že každý případ představuje kombinaci kauzálních podmínek a jejich důsledků. Smyslem je tedy individuální posouzení různých podmínek, které vedly ke stejnému výsledku.

Při využití QCA analýzy u interpretace hodnot obou ukazatelů bylo v obou případech posuzováno jenom několik málo pozorování, ze kterých nebylo možné vyvodit signifikantní závěry. Z hlediska prvotních zkušeností s testováním využití QCA analýzy pro potřeby vyhodnocování OP LZZ usuzujeme, že vhodný počet pozorování, na kterých by bylo možné zjistit průkazné výsledky, se pohybuje v rozmezí cca 80 – 200 pozorování. V takovém případě již lze předpokládat potlačení náhodných vlivů a kombinací, které v případě obou zkoumaných indikátorů jistě hrály svoji roli, a očekávat vyšší procento skutečně relevantních kombinací kauzálních podmínek vedoucích ke sledovanému jevu.

Určitým limitujícím faktorem byla v případě pilotního testování QCA analýzy v rámci evaluačního úkolu 2 i volba sledovaných faktorů (podmínek), které mohly vést ke sledovanému jevu. I přesto, že zvolené faktory byly vybrány na základě expertního posouzení a diskuse v rámci realizačního týmu, existuje možnost (ačkoliv je minimální), že některá významná podmínka, která sama o sobě nebo v kombinaci s jinými podmínkami mohla mít významný vliv na výsledek, byla opomenuta. Výběr proměnných vycházel ze zkušeností realizátorů projektů a byl diskutován v rámci řešitelského týmu. Navíc ke každému faktoru byla vyslovena hypotéza resp. předpoklad, který jasně argumentuje a vysvětluje souvislosti vlivu faktoru na výsledný indikátor (více viz kapitola Aplikace QCA analýzy pro interpretaci hodnot indikátoru).

Výsledky QCA analýzy ukázaly, že na udržitelnost vytvořených partnerství (07.42.80) má pozitivní vliv, pokud je v projektu jeden, maximálně dva zahraniční partneři, dále pokud je partner ze stejného oboru a pokud spolu partneři spolupracovali již před realizací projektu. Žádná z těchto podmínek ani jejich kombinací není ani postačující ani nutná. Naopak vliv toho, zda je partner ze stejného sektoru, nebo vliv geografické polohy se nepodařilo prokázat.

U indikátoru (07.60.10) se jako významný faktor pro splnění indikátoru jeví velikost firmy, přičemž se ukazuje, že menší firmy (do 50 zaměstnanců) mají větší potenciál pro udržení vytvořených nástrojů.

Mezi další podstatné faktory, které však nejsou samostatně postačující a musí se vyskytovat v kombinaci jiných podmínek, které ve výsledku produkují zkoumaný jev, patří znalost potřeb cílové skupiny a zejména podíl žen pracujících ve firmě, která nástroje zavedla. Právě kombinace malých firem, kde pracuje více než 50 % žen a před zahájením projektu byla provedena analýza poptávky po některém z možných nástrojů pro sladování rodinného a

pracovního života se jeví jako častá pro následné udržení alespoň jednoho z vytvořených nástrojů.

Doporučení pro využití QCA v OP LZZ

Po pilotním otestování v rámci evaluačního úkolu 2 vidíme kvalitativní srovnávací analýzu QCA jako vhodný nástroj pro zjištění možných faktorů vedoucích k určitému jevu, například naplnění indikátoru nebo splnění cíle.

Ideální použití QCA spatřujeme u jevů, kde lze zkoumání podrobit cca 80 – 200 pozorování.

Jako klíčové se jeví kvalitní vytipování sledovaných faktorů (podmínek), které mohou mít na zkoumaný jev vliv. Vzhledem k tomu, že sledované faktory jsou logické povahy binárního charakteru (podmínka je splněna nebo není splněna), je třeba některé spojitě podmínky (například velikost podniku) převést na binární (např. do 50 zaměstnanců je podnik malý, od 51 zaměstnanců je velký). Pilotní testování QCA analýzy ukázalo, že různé stanovení této hranice může mírně ovlivnit výsledek.

Určitou nevýhodou QCA analýzy je i fakt, že sice pomůže vytipovat faktory či jejich kombinaci, které vedou ke sledovanému jevu, ale není již schopna identifikovat intenzitu či váhu, se kterou daný faktor k existenci jevu buď přispívá, nebo nepřispívá.

Naše doporučení na základě pilotního testování QCA jsou tato tři:

1. Využívat QCA v případech, kdy jsme schopni zajistit vzorek 80 – 200 pozorování a nepotřebujeme vysledovat intenzitu vlivu jednotlivých faktorů na sledovaný jev. Za předpokladu, že mezi jednotlivými opakovanými šetřeními nedošlo k významnějším změnám ve společnosti, legislativě nebo nastavení programu pak doporučujeme sloučit pozorování z jednotlivých let a provést analýzu na větším vzorku.
2. Věnovat náležitou pozornost samotnému výběru logických faktorů, které mohou vést k tomu, že sledovaný jev ne/nastal. QCA totiž odhalí pouze možné kombinace vybraných faktorů, které mohou k jevu vést, nikoli však to, zda jsme vybrali všechny a správné faktory. Zvláštní pozornost pak doporučujeme věnovat převodu spojitých faktorů na binární podmínky (splněno / nesplněno) a stanovení hranice.
3. Při dalším provádění QCA analýzy doporučujeme využít volně dostupný software TOSMANA, který se nám při zpracování QCA velmi osvědčil.

4. PŘEDSTAVENÍ ŘEŠITELSKÉHO TÝMU A METODICKÉHO PŘÍSTUPU

ŘEŠITELSKÝ TÝM

K realizaci projektu byl vytvořen tým specialistů, kteří splňují vysoké požadavky na odbornost a znalosti v oblasti implementace programů financovaných z ESF, předpisů Evropského společenství a metodik pro SF EU, problematiky rozvoje lidských zdrojů, trhu práce a zaměstnanosti v ČR, evaluací programů financovaných ze SF, celkového kontextu politiky HSS v ČR i EU, statistiky a ekonomie, včetně znalostí odborné terminologie používané v rámci dané problematiky v ČR a v EU.

Vedením projektu byl pověřen Ing. Petr Fanta, Ph.D. (PF), který odpovídá na straně řešitelského týmu za celkovou realizaci projektu, koordinuje aktivity jednotlivých členů týmu a deleguje odpovědnost v projektu dle aktuálních potřeb a specializace jednotlivých členů realizačního týmu.

Zástupci vedoucího projektu jsou RNDr. Viktor Květoň, Ph.D. (VK) a Ing. Martin Pělucha, Ph.D.

Odborní experti řešitelského týmu (abecední pořadí):

Ing. Petr Fanta, Ph.D. (PF)

RNDr. Viktor Květoň, Ph.D. (VK)

Ing. Martin Pělucha, Ph.D. (MP)

Ing. Oto Potluka, Ph.D. (OP)

Mgr. Pavel Říčka (PŘ)

Technická asistence v projektu Bc. Markéta Vaisová (MV)

METODICKÝ PŘÍSTUP

Projekt „Vyhodnocení plnění monitorovacích indikátorů OPLZZ zjišťovaných evaluací“ vyplývá z nastaveného indikátorového systému OPLZZ, v rámci kterého je nezbytné u vybraných monitorovacích indikátorů (zpravidla indikátory dopadu) vytvořit metodologii jejich výpočtu a následně rovněž i provést příslušná zjištění a interpretaci výsledků.

Evaluační úkol č. 1 a 2 jsou komplementární a zaměřují se na vytvoření metodiky pro výpočet hodnot, posouzení pokroku a aktuálního stavu monitorovacích indikátorů (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladění rodinného a pracovního života, včetně interpretace hodnot. Důležitou součástí těchto úkolů je využití kvalitativní srovnávací analýzy.

QCA analýza se řadí mezi neopozitivistické metody zkoumání reality. Metodu lze vyčlenit na rozhraní kvalitativních a kvantitativních metodologických přístupů. Smyslem není hledat a vyčíslit příčinnou závislost vybraných nezávisle proměnných na závisle proměnné (což je typické pro mnohé statistické metody) a současně QCA analýza nezůstává u jednotlivých případových metod (typické pro kvalitativní zpracování případových studií). QCA analýza naopak vychází z předpokladu, že výsledný efekt může být způsoben jedním faktorem, ale i kombinací několika podmínek. QCA analýza tedy má snahu vysvětlit jednotlivé a do jisté míry unikátní případy (kdy nastal/nenastal zkoumaný jev) v souboru mnoha vzájemně porovnatelných případů. Řešitelé tedy mají vždy za úkol identifikovat podmínky a jejich kombinace vedoucí ke konkrétně definovanému výstupu (a to vše na souboru vybraných případů). QCA analýza tedy umožňuje hodnotit středně velké soubory, kde není možné přesvědčivě aplikovat statistické postupy (z důvodu nízké vypovídací schopnosti a malé četnosti dat) a kde současně není možné technicky zvládnout větší množství řízených rozhovorů či jiných kvalitativních metod. Na rozdíl od čistě kvantitativních metod je důležité zdůraznit, že v QCA analýze může jedna podmínka v kombinaci s vybranými podmínkami vést ke zkoumanému jevu, zatímco stejná podmínka v kombinaci s jinými faktory daný jev nemusí vůbec způsobit. Na základě toho je nutné omezit (identifikovat) počet různých situací (modelů), které vedou ke zkoumanému jevu. QCA analýza je proto založena na principu booleovské algebry. Klíčovou součástí je vytvoření pravdivostní tabulky, ve které je důležitá operacionalizace proměnných. V pravdivostní tabulce je uvedeno, zda zkoumaná podmínka je přítomna (1) nebo přítomna není (0). To znamená, že by všechny zkoumané podmínky měly být nominálně změřitelné, resp. dichotomické. Intervalové proměnné proto musí být transformovány do nominální stupnice měření. Pro práci s daty, operacionalizaci proměnných, minimalizaci booleovských výrazů atd. lze využít několika nástrojů a postupů.

V případě tohoto projektu bylo využito freeware programu TOSMANA, který umožňuje jednoduchou aplikaci kvalitativní srovnávací analýzy (QCA).

Při řešení této zakázky bude realizační tým využívat několika různých typů metod.

Sběr dat

Při řešení evaluace využívá projektový tým následující zdroje dat:

Primární zdroje dat:

- data z nově vytvořeného dotazníkového šetření k řešeným oblastem evaluačních otázek; dotazníkové šetření bude využito u evaluačních úkolů 1, 2 a 3.
- informace od realizátorů a zprostředkujících subjektů

Sekundární zdroje dat:

- data z monitorovacího systému;
- data ze stávajících šetření či předchozích hodnocení OP LZZ;

Základní metody hodnocení

Celkově lze rozdělit jednotlivé techniky/aktivity do následujících oblastí:

- Základní analýza (analýza programových podkladů, analýza základních dat);
- Výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření a telefonické dotazování

Statistické analýzy

Blíže jsou používané metody rozepsány u jednotlivých úkolů.

5. ŘEŠENÍ JEDNOTLIVÝCH EVALUAČNÍCH ÚKOLŮ

EVALUAČNÍ ÚKOL 1 A 2 PRO INDIKÁTOR 07.42.80 „PARTNERSTVÍ“

Způsob řešení evaluačního úkolu č. 1 - Vytvoření metodiky pro výpočet hodnot, posouzení pokroku a aktuálního stavu monitorovacího indikátoru (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.

Způsob řešení evaluačního úkolu č. 2 - Interpretace hodnot monitorovacího indikátoru z úkolu č. 1 (07.42.80) Udržitelnost vytvořených partnerství pomocí kvalitativní srovnávací analýzy (QCA).

Kontext a pochopení evaluační otázky

Evaluační otázka má z našeho pohledu celkem dva dílčí cíle, kterými jsou:

Navržení metodiky výpočtu specifického monitorovacího indikátoru sledovaného v prioritní ose 5 (indikátor 07.42.80 Udržitelnost vytvořených partnerství). Vytvořená metodika je vytvořena tak, aby byla jednoznačná a univerzální a umožňovala kdykoli provést šetření opakovaně, a to i při různém počtu realizovaných (dokončených) projektů, přičemž získané výsledky v jednotlivých letech musí být srovnatelné pro možné porovnávání hodnot v čase.

Stanovení a prvotní výpočet hodnoty indikátoru na vzorku dokončených projektů.

Způsob řešení

Metodiku stanovení a výpočtu obou jsme založili na osvědčeném způsobu dotazníkového šetření mezi příjemci podpory (realizátory projektu). S ohledem na zvýšení návratnosti i relativně malý objem zjišťovaných informací byl dotazník sestaven z 9, respektive 11 jednoduchých otázek, které budou společně s daty z Monit7+ poskytovat informace pro zodpovězení úkolu č. 1 a 2.

METODIKA ŘEŠENÍ INDIKÁTORU 07.42.80 UDRŽITELNOST VYTVOŘENÝCH PARTNERSTVÍ

Metodika pro zjištění indikátoru 07.42.80 je založena na dotazníkovém šetření. V rámci návrhu a ověření metodiky bylo provedeno dodatečné telefonické dotazování mezi realizátory dokončených projektů v rámci prioritní osy 5 Mezinárodní spolupráce. Cílem šetření bylo zjistit, kolik z vytvořených partnerství je udržovaných, tj. funkčních i 6 měsíců po

skončení projektu. Zadávací dokumentací byl tento údaj upřesněn na interval 3 – 9 měsíců po ukončení projektu.

Respondenti

Osloveno bylo celkem 20 realizátorů projektů v rámci OP 5.1, kteří dokončili projekty 3 – 9 měsíců před rozhodným obdobím, ke kterému byla data zjišťována. Návratnost dotazníků byla 50 % (celkem 10 odpovědí). Následně byli respondenti pro ověření údajů osloveni ještě telefonicky. Zde se podařilo kontaktovat 14 respondentů.

Vstupy pro hodnocení

Data z Monit7+ (ke dni 14. 2. 2012), Informace z dotazníkového šetření. Informace z dodatkového telefonického šetření.

Rizika a předpoklady

Hlavním identifikovaným rizikem byla slabá návratnost dotazníků. Ta se nakonec ukázala jako menší problém než původní předpoklad, že respondenti jsou schopni odhadnout úroveň funkčnosti vytvořeného partnerství.

Průběh řešení

V průběhu dotazníkového šetření bylo navraceno celkem 10 vyplněných dotazníků, jejichž vypovídací hodnota se nakonec ukázala pro hodnocení indikátoru nedostatečná. Proto bylo následně provedeno telefonické šetření mezi realizátory dokončených projektů. Celkem se podařilo kontaktovat 14 realizátorů, kteří byli požádáni o zhodnocení funkčnosti partnerství se zahraničními partnery po skončení projektu. Velká většina z nich uvedla, že se zahraničními partnery stále spolupracují. Při bližším dotazování však vyplynulo, že většina „spolupráce“ se omezuje na občasnou výměnu informací či formální udržování kontaktu. V lepším případě se zahraničním partnerem připravují či již realizují další projekt financovaný z veřejných zdrojů, především ESF. Současně většinou realizátoři v rozhovorech uváděli, že bez možnosti připravit projekt financovaný z dotačních peněz by s partnery buď nespolupracovali, nebo by se spolupráce omezila na již uváděnou občasnou výměnu informací.

Jedna z otázek směřovala na frekvenci komunikace s partnerem. Empirickým zjištěním a porovnáním hodnot bylo zjištěno, že v případě skutečně funkčního partnerství jsou partneři v častějším kontaktu, zpravidla několikrát měsíčně. Naopak u nefunkčních partnerství, která se omezovala na prostou výměnu spíše obecných informací, byl kontakt mezi partnery přibližně jednou za čtvrt roku či ještě méně. Vzhledem k tomu, že se jednalo o jediný údaj, který byli respondenti schopni alespoň přibližně kvantifikovat a jehož hodnoty silně korelují

s funkčností partnerství, byla tato informace využita při konstrukci metodiky pro zjišťování a hodnocení indikátoru 07.42.80 Udržitelnost vytvořených partnerství:

$$\text{Udržitelnost vytvořených partnerství [\%]} = \frac{\text{Počet funkčních partnerství}}{\text{Počet všech partnerství}} \times 100$$

Kde:

Partnerství je bilaterální vztah mezi realizátorem projektu a jedním zahraničním¹ partnerem. V rámci jednoho realizovaného projektu je tedy hodnoceno tolik partnerství, kolik bylo do projektu zapojeno zahraničních partnerů.

Funkční partnerství je takové partnerství, kdy realizátor i po skončení projektu spolupracuje se zahraničním partnerem a je s ním v kontaktu častěji než jednou za čtvrt roku.

Budoucí aplikace metodiky

S ohledem na zkušenosti z aplikované metodiky a dosažené výsledky lze doporučit využití navržené metodiky i na konci programovacího období. Dotazník by měl obsahovat vedle identifikační otázky na funkčnost partnerství i předdefinovanou škálu odpovědí na otázku, jak často jsou s konkrétním zahraničním partnerem v kontaktu.

UDRŽITELNOST VYTVOŘENÝCH PARTNERSTVÍ (07.42.80)

Tato evaluační otázka je v následující části rozdělena do dvou stěžejních částí. Nejprve jsou uvedeny a interpretovány hodnoty indikátoru 07.42.80 dle stanovené metodiky a následně je uveden postup a výsledky QCA analýzy.

Dosažené hodnoty indikátoru 07.42.80

Ke 12. 3. 2012 byly shromážděny informace od celkem 14 realizátorů projektů z oblasti podpory 5.1, jejichž projekty byly dokončeny před 3 – 9 měsíci. Celkem bylo osloveno 20 realizátorů, z nichž se podařilo získat informace od výše zmíněných 14, což odpovídá 70 %.

¹ Při hodnocení partnerství byly po dohodě se zadavatelem brány v úvahu pouze zahraniční partnerství, neboť prioritní osa 5 Mezinárodní spolupráce je primárně zaměřena na vytváření a rozvíjení mezinárodních partnerství, a to i přesto, že součástí projektového partnerství mohou být i tuzemští partneři.

Těchto 14 realizátorů hodnotilo současnou spolupráci s celkem 25 zahraničními partnery, se kterými na projektech spolupracovali. Informace o realizátorech i jejich projektových partnerech byly získány z databáze Monit7+.

Vyhodnocením získaných odpovědí dle navržené metodiky bylo zjištěno, že celkem 6 ze zkoumaných 25 partnerství je funkčních, tj. respondenti uvádějí, že nadále s partnerem spolupracují a jejich vzájemný kontakt je častější než jednou za čtvrt roku. Z šetření tedy vyplývá, že udržitelnost vytvořených partnerství je 24 %.

APLIKACE QCA ANALÝZY PRO INTERPRETACI HODNOT INDIKÁTORU 07.42.80

QCA analýza slouží v případě této evaluace pro zjištění detailnějších souvislostí naplňování indikátoru. Metoda vychází z předpokladu, že každý případ představuje kombinaci kauzálních podmínek a jejich důsledků. Smyslem je tedy individuální posouzení různých podmínek, které vedly ke stejnému výsledku.

Identifikace vhodných proměnných a jejich kvantifikace

Řešitelský tým pracoval při aplikaci QCA analýzy s konceptem teorie změny tak, aby bylo možné otestovat kauzální řetězec u jednotlivých projektů v oblasti podpory 5.1. Hodnocení teorie změny vychází primárně z provedeného dotazníkového a telefonického šetření, kdy byly identifikovány detailní informace o vstupech, aktivitách i výsledcích intervencí v OP 5.1. V kontextu teorie změny, jejímž smyslem je právě identifikovat účinnost intervencí, byla stanovena hypotéza, která předpokládá, že: Na udržení vytvořených (zahraničních) partnerství bude mít vliv zejména velikost partnerství (menší partnerství lze lépe budovat), předchozí spolupráce partnerů (lze očekávat, že udržitelnější partnerství bude mezi partnery, kteří již spolu v minulosti spolupracovali), partnerství s institucemi ze stejného oboru a sektoru a geografická poloha partnerů. Jako „úspěch“ byl pro hodnocení intervencí stanoven stav, kdy vytvořené partnerství je funkční i po šesti měsících od ukončení projektu. Dílčí předpoklady jednotlivých vymezených faktorů jsou uvedeny níže.

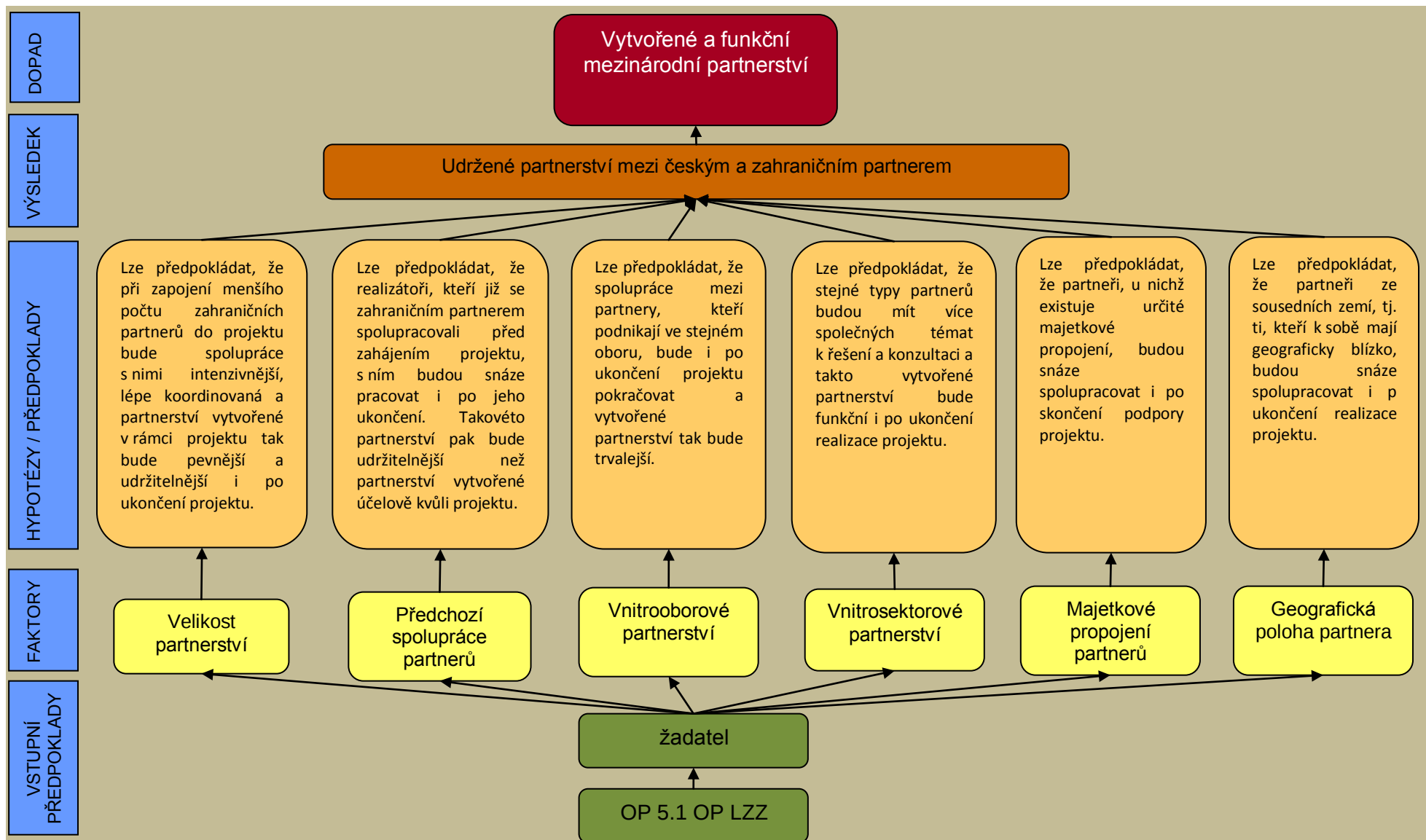
Hlavní závisle proměnnou tvoří existence vytvořeného partnerství v OP LZZ. Vycházíme ze znalostí a zkušeností z CIP EQUAL i z evaluace partnerství OP LZZ, a proto jsme definovali několik faktorů a podmínek, které hrají důležitou roli při fungování partnerství. Teoretická východiska se vážou na jednotlivé nezávisle proměnné. Ty představuje:

- A. Velikost partnerství (počet zahraničních partnerů zahrnutých do partnerství)
- B. Předchozí spolupráce partnerů
- C. Vnitrooborové partnerství (partneři jsou z jednoho oboru)

- D. Vnitrosektorové partnerství (partneři jsou jen z jednoho sektoru - veřejného, neziskového, podnikatelského)
- E. Majetkové propojení (sesterská společnost, mateřská společnost, dcera, apod.)
- F. Geografická poloha partnera (zda je partner ze stejného nebo sousedního státu)

Při výběru jednotlivých nezávisle proměnných byly brány v úvahu pouze podmínky před realizací projektu, tedy ty, které by bylo případně možné využít pro rozhodování o přidělení podpory. Evaluátoři jsou si vědomi, že velmi důležitým faktorem je i samotné fungování partnerů v rámci projektu, nicméně tyto faktory v průzkumu sledovány nebyly, a to ze dvou důvodů: a) hodnocení spolupráce je subjektivním názorem hodnotitele, v tomto případě pracovníka projektu, b) fungování partnerství v rámci projektu je dáno samotnou předem definovanou rolí partnera a způsobem řízení projektu ze strany realizačního týmu. I přesto, že jsme se při výběru nezávisle proměnných soustředili pouze na objektivní podmínky před realizací projektu, domníváme se, že výsledky QCA analýzy jsou vypovídající.

Následující část obsahuje strom podmiňujících faktorů (nezávisle proměnných) definovaný evaluačním týmem před zahájením práce.

Návrh respektuje některé faktory sledované již v Hodnocení implementace principu partnerství OP LZZ. Šetření bylo v souladu s požadavky zadávací dokumentace prováděno na 20 dokončených projektech v oblasti podpory 5.1 (resp. na aktuálním počtu vyplněných dotazníků) doplněných o dodatečné telefonické šetření mezi 14 realizátory. V dodatečném telefonickém šetření byli realizátoři dotazováni na jednotlivá partnerství se zahraničními partnery. Celkem tak bylo hodnoceno 27 různých partnerství. (V rámci jednoho projektu mohlo být i více zahraničních partnerství).

Operacionalizace proměnných

Velikost partnerství

U této proměnné respondenti uvedli, kolik zahraničních partnerů bylo do projektu zapojeno. Předpokladem je, že čím méně bylo zahraničních partnerů, tím užší spolupráce s nimi byla a tím i vyšší potenciál pro udržení partnerství.

Operacionalizace proměnné: 1 až 2 zahraniční partneři (1) vers. 3 a více (0)

Předchozí spolupráce partnerů

U této proměnné respondenti uvedli, zda s hodnoceným partnerem měli již navázanou spolupráci dříve před realizací projektu. Hypotézou je, že partneři, kteří se znají a spolupracují již z doby před realizací projektu, pravděpodobně spolupracují i po skončení projektu. Oproti tomu partneři, kteří se spojili pouze pro účely projektu, dále nespolupracují.

Operacionalizace proměnné: předchozí spolupráce (1) vers. Nové partnerství (0)

Vnitrooborové partnerství

U této proměnné jsme posuzovali, zda jsou partneři a realizátor ze stejného oboru. Předpokladem přitom bylo, že partneři ze stejného oboru snáze udrží spolupráci i po skončení dotovaného projektu.

Operacionalizace proměnné: stejný obor (1) vers. jiný obor (0)

Vnitrosektorové partnerství

U této proměnné byla posuzována formální stránka organizace. Základní hypotézou bylo, že organizace ze stejného sektoru (veřejného, soukromého, neziskového) spolu snáze spolupracují i po skončení projektu.

Operacionalizace proměnné: stejný sektor (1) vers. Jiný sektor (0)

Majetkové propojení partnerů

U této proměnné respondenti uváděli, zda existovalo mezi partnery nějaké majetkové propojení, například dceřiná společnost, sesterská společnost, apod. Předpokladem přitom bylo, že společnosti s nějakým majetkovým propojením snáze udrží partnerství i po skončení projektu.

Operacionalizace proměnné: existuje majetkové propojení (1) vers. neexistuje (0)

Geografická poloha

V této části proměnné bylo zkoumáno, zda je zahraniční partner ze sousedního státu. Vycházeli jsme z předpokladu, že geograficky bližší partneři, tj. partneři ze sousedních zemí budou snáze spolupracovat i po skončení projektu.

Operacionalizace proměnné: partner je ze sousedního státu (1) vers. není (0)

Pravdivostní tabulka indikátoru 07.42.80

case id	Velikost partnerství	Předchozí spolupráce	Stejný obor	Stejný sektor	Majetkové propojení	Sousední stát	Funkční partnerství
a	0	1	1	1	0	0	0
b	0	1	0	0	0	1	0
c	0	1	0	1	0	0	0
d	1	0	0	0	0	1	0
e	1	1	1	0	0	0	1
f	1	0	0	0	0	0	1
g	0	0	0	0	0	1	0
h	0	0	0	1	0	0	0
i	0	0	0	1	0	0	0
j	1	0	0	1	0	1	0
k	1	1	1	1	0	1	1
l	1	1	1	1	0	0	1
m	1	1	1	1	0	1	1
n	1	0	1	1	0	0	1
o	1	0	1	1	0	0	0
p	1	1	1	1	0	0	0
q	1	1	1	1	0	0	1
r	1	0	1	1	0	0	0
s	1	1	1	1	0	1	0
t	1	1	1	1	0	1	1
u	0	1	1	1	0	0	0
v	0	0	1	1	0	0	0
w	0	0	1	1	0	1	0
x	0	0	1	0	0	0	0
y	0	1	0	0	0	0	1
z	0	1	1	0	0	0	1
z1	1	0	1	0	0	0	1

Zdroj: vlastní zpracování

Pro práci s daty, operacionalizaci proměnných, minimalizaci booleovských výrazů atd. bylo využito programu TOSMANA, který umožňuje jednoduchou aplikaci kvalitativní srovnávací analýzy (QCA). Tím bylo možné následně identifikovat faktory či kombinace faktorů, které mají významný vliv na závislou proměnnou.

V prvním kroku byly vybrány relevantní nezávisle proměnné, které vychází z pravdivostní tabulky. Pro samotnou práci bylo nezbytné převést pravdivostní tabulku z formátu excel do formátu csv resp. data file SPSS. Následně byly označeny jednotlivé „případy“ pomocí písmen, což představuje důležitý krok pro operacionalizaci proměnných. V neposlední řadě byly definovány parametry výstupů (zdali má být vysvětlena závisle proměnná s hodnotou 0 nebo 1, vypočítání zjednodušených předpokladů, grafická vizualizace apod.). Prvotním cílem bylo zjistit seznam kombinací nutných a postačujících podmínek vedoucích ke zkoumanému výsledku. V následujícím kroku došlo k úpravě parametrů a cílem bylo také vysvětlení situace, za jakých okolností nedošlo ke zkoumanému jevu (tj. např. kdy partnerství není funkční po ukončení projektu).

Průběh QCA analýzy

The screenshot displays the Tosmana software interface. The main window shows a data table with columns: case id, Velikost partnerství, Předchozí spolupra, Stejný obor, Stejný sektor, Majetkové propojení, Sousední stát, and Funkční partnerství. The rows are labeled with letters from a to z1. A dialog box titled '(MV)QCA' is open, showing configuration options for the analysis. The dialog box includes sections for 'Not used:', 'Case Descriptor', 'Outcome', 'Conditions', 'Selection Mode', 'Include for reduction', 'Exclude', 'Outcome 0', 'Outcome 1', 'Contradictions', 'Missing Outcome', 'Remainders', 'Use upper-case/lower-case notation', 'Include variable information in Output', 'Close Reports on Exit', 'Compute Simplifying Assumptions', and 'Output Mode'. The 'Output Mode' is set to 'Text Only'.

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky QCA analýzy pro indikátor 07.42.80

Tato část shrnuje výsledky QCA analýzy pro indikátor 07.42.80 Udržitelnost vytvořených partnerství. Analýza byla prováděna celkem na 27 vytvořených partnerstvích. Podobně jako u analýzy výše uvedeného indikátoru 07.60.10 je i v tomto případě počet pozorování na hranici signifikance pro QCA analýzu. Dle definice indikátoru byl sběr dat pro QCA analýzu proveden na 20 projektech, které byly dokončeny v období 3 – 9 měsíců před datem zjišťování. Data pro QCA analýzu se podařilo získat od 14 projektů, což považujeme za dobrý výsledek. S ohledem na větší signifikanci výsledků bude vhodné provést v budoucnu opakované šetření a znovu provést QCA analýzu. QCA analýza pak může mít větší vypovídací schopnost, pokud bude šetření provedeno na souboru sloučených dat z tohoto a případných dalších šetření. I u tohoto indikátoru 07.42.80 je proto třeba brát zjištěné výsledky spíše jako indikativní a interpretovat je s opatrností.

Již samotný fakt, zda je partnerství funkční, tj. zda a jak často spolu partneři spolupracují a komunikují i po skončení realizace projektu, může být subjektivní. Jednak bylo partnerství v souladu s definicí indikátoru hodnoceno v intervalu 3 – 9 měsíců od ukončení realizace projektu, což považujeme za dosti krátký interval na posouzení, zda je partnerství funkční, neboť v tomto období pravidelně probíhají ještě dokončovací administrativní práce na projektech, jednak nebyli respondenti často schopni přesně stanovit, jak často jsou se zahraničním partnerem v kontaktu, a to ani při upřesňujícím dodatečném telefonickém dotazování.

Analýza se zaměřovala výhradně na faktory, které lze objektivně a předem stanovit již před realizací projektu, tj. v rozhodovacím procesu o přidělení dotace. Evaluátor si je vědom, že tím nebyla zahrnuta celá skupina faktorů, které se mohly projevit až při samotné realizaci projektu, například aktivita partnera, koordinace činností, apod. Tyto faktory nebyly v tomto pilotním využití QCA analýzy brány v úvahu, a to zejména z těchto důvodů: a) hodnocení spolupráce je silně subjektivní na vnímání respondenta, b) tyto faktory nelze využít při rozhodování o přidělení dotace. Právě tím, že nebyly do analýzy zahrnuty faktory, které se projeví při samotné realizaci projektu, mohly být způsobeny případy, kdy kombinace stejných podmínek vedla k různým výsledkům.

S ohledem na nízký počet pozorování existují i variace podmínek, které nenastaly. Při opakovaném šetření a zvyšujícím se počtu pozorování bude možné posoudit vliv a výsledek i těchto variací.

Tosmana Report

Algorithm: Quine

File:

Settings:

Minimizing Value 1
including

Variable Settings:

Name Thresholds

Velikost partnerství	--
Předchozí spolupráce	--
Stejný obor	--
Stejný sektor	--
Majetkové propojení	--
Sousední stát	--

Truth Table:

v1:	Velikost partnerství	v2:	Předchozí spolupráce
v3:	Stejný obor	v4:	Stejný sektor
v5:	Sousední stát		

O:	Funkční partnerství				id:	case id
v1	v2	v3	v4	v5	O	id
0	1	1	1	0	0	a,u
0	1	0	0	1	0	b
0	1	0	1	0	0	c
1	0	0	0	1	0	d
1	1	1	0	0	1	e
1	0	0	0	0	1	f
0	0	0	0	1	0	g
0	0	0	1	0	0	h,i
1	0	0	1	1	0	j
1	1	1	1	1	C	k,m,s,t
1	1	1	1	0	C	l,p,q
1	0	1	1	0	C	n,o,r
0	0	1	1	0	0	v
0	0	1	1	1	0	w
0	0	1	0	0	0	x
0	1	0	0	0	1	y
0	1	1	0	0	1	z
1	0	1	0	0	1	z1

Result:

$$\text{PREDCHOZI SPOLUPRACE} * \text{STEJNY OBOR} * \text{stejný sektor} * \text{sousední stát} + \text{VELIKOST PARTNERSTVÍ} * \text{předchozí spolupráce} * \text{stejný sektor} * \text{sousední stát} + \text{velikost partnerství} * \text{PREDCHOZI SPOLUPRACE} * \text{stejný sektor} * \text{sousední stát}$$

$$(e+z) \quad (f+z1) \quad (y+z)$$

Simplifying Assumptions:

Number of Simplifying Assumptions: 0

Výsledky analýzy provedené za pomoci softwarového nástroje Tosmana naznačují kombinace faktorů, které vedou k výskytu určitého jevu, v našem případě k udržení vytvořeného partnerství. V získaném souboru dat bylo jedním ze sledovaných kritérií majetkové propojení. Vzhledem k tomu, že v žádném ze sledovaných případů nebylo mezi institucemi tvořícími partnerství identifikováno majetkové propojení (u všech pozorování nabývala proměnná hodnoty 0), byla pro potřeby další analýzy tato proměnná vypuštěna. QCA analýza byla následně prováděna na zbylých pěti proměnných.

Z analýzy vyplývá, že ze zkoumaného souboru nevyplyvá žádná podmínka, která by byla postačující k tomu, aby sledovaný jev nastal.

Všechna udržená partnerství jsou navázána s partnery z jiných sektorů a z jiných než sousedních států (proměnné v4 a v5 nabývají vždy hodnot 0). Toto zjištění nepotvrzuje naši původní hypotézu, podle které by měly být lépe udržitelná partnerství s institucemi ze stejného sektoru (rozděleno na veřejný, neziskový a podnikatelský) a ze sousedních, tedy geograficky blízkých zemí. S ohledem na malý vzorek dat však raději formulujeme závěr v tom smyslu, že faktory stejného sektoru a sousedního státu nejsou pro udržitelnost partnerství důležité, spíše než že pro udržitelnost partnerství je nutné, aby partneři nebyli ze stejného sektoru a ze sousedního státu, přestože logické výsledky QCA analýzy by k tomuto závěru mohly svádět.

Velikost partnerství se ukázala jako faktor, který může vést k udržitelnosti partnerství. Ve třech z pěti případů, kdy bylo partnerství udržené, byli do projektu zapojeni maximálně dva zahraniční partneři. To podporuje původní hypotézu, že projekty s menším množstvím partnerů umožňují intenzivnější spolupráci vedoucí k vytvoření funkčního partnerství.

Z QCA analýzy zpracované programem Tosmana dále vyplývá, že významným faktorem pro udržitelnost partnerství je předchozí spolupráce s partnerem. Ve třech z pěti případů, kdy bylo partnerství udržené, spolu partneři již dříve spolupracovali. To potvrzuje i hypotézu o tom, že lépe udržitelná jsou partnerství, kde spolu partneři již dříve spolupracovali. S ohledem na výsledky však tuto podmínku nelze považovat ani za postačující, ani za nutnou.

Stejně jako u předchozích dvou proměnných bylo partnerství s institucí ze stejného oboru sledováno u třech z pěti udržených partnerství. To opět podporuje výchozí hypotézu, že lépe udržitelná jsou partnerství s institucemi ze stejného oboru než mezioborová partnerství.

První výsledky na nepříliš rozsáhlém vzorku pozorování naznačují, že vytvořená partnerství jsou udržitelnější v případě menších partnerství (do dvou zahraničních partnerů v projektu), mezi institucemi ze stejného oboru a v případě, že spolu partneři již v minulosti spolupracovali. Žádná z těchto podmínek ani jejich kombinace se však neprokázala jako postačující ani nutná. Naopak geografická poloha partnerské instituce ani to, zda je partner ze stejného sektoru, se neprokázalo jako důležité pro udržitelnost partnerství.

EVALUAČNÍ ÚKOL 1 A 2 PRO INDIKÁTOR 07.60.10 „SLAĎOVÁNÍ ŽIVOTA“

Způsob řešení evaluačního úkolu č. 1 - Vytvoření metodiky pro výpočet hodnot, posouzení pokroku a aktuálního stavu monitorovacího indikátoru (07.60.10) Zlepšení podmínek pro slaďování rodinného a pracovního života

Způsob řešení evaluačního úkolu č. 2 - Interpretace hodnot monitorovacího indikátoru z úkolu č. 1 a (07.60.10) Zlepšení podmínek pro slaďování rodinného a pracovního života pomocí kvalitativní srovnávací analýzy (QCA).

Kontext a pochopení evaluační otázky

Evaluační otázka má z našeho pohledu celkem dva dílčí cíle, kterými jsou:

Navržení metodiky výpočtu specifického monitorovacího indikátoru sledovaného v oblasti podpory 3.4 (indikátor 07.60.10 Zlepšení podmínek pro slaďování rodinného a pracovního života). Vytvořená metodika je vytvořena tak, aby byla jednoznačná a univerzální a umožňovala kdykoli provést šetření opakovaně, a to i při různém počtu realizovaných (dokončených) projektů, přičemž získané výsledky v jednotlivých letech musí být srovnatelné pro možné porovnávání hodnot v čase.

Stanovení a prvotní výpočet hodnoty indikátoru na vzorku dokončených projektů.

Způsob řešení

Metodiku stanovení a výpočtu jsme založili na osvědčeném způsobu dotazníkového šetření mezi příjemci podpory (realizátory projektu). S ohledem na zvýšení návratnosti i relativně malý objem zjišťovaných informací byl dotazník sestaven z 9, respektive 11 jednoduchých otázek, které budou společně s daty z Monit7+ poskytovat informace pro zodpovězení úkolu č. 1 a 2.

METODIKA ŘEŠENÍ INDIKÁTORU 07.60.10 ZLEPŠENÍ PODMÍNEK PRO SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA

Metodika pro zjištění indikátoru 07.60.10 je založena na dotazníkovém šetření, přičemž hlavním smyslem je zjistit, zda byly v podniku realizujícím projekt zavedeny flexibilní formy organizace práce, ale současně i to, jaké druhy flexibilní organizace práce či jiná opatření byly zavedeny. Klíčovým aspektem hodnocení je komparace zavedených nástrojů v průběhu projektu a „udržených“ nástrojů pro slaďování rodinného a pracovního života i po ukončení financování projektu.

Sledovány byly zejména nejběžnější nástroje pro sladování rodinného a pracovního života:

- Pružná pracovní doba či individuální úprava pracovní doby
- Možnost práce z domova
- Sdílení pracovního místa
- Vytvoření firemní školky
- jiné

Respondenti

Dotazníkové šetření bylo adresováno všem projektům v oblasti podpory 3.4, které byly dokončeny v rozhodném období, tedy v období 3 – 9 měsíců před realizací šetření. Celkem byl dotazník rozeslán 87 realizátorům.

Vstupy pro hodnocení

Data z Monit7+ (ke dni 14. 2. 2012), Informace z dotazníkového šetření.

Rizika a předpoklady

Na počátku byla rizikem nízká návratnost dotazníků. Nicméně v době sestavování závěrečné zprávy lze konstatovat, že rizika se podařilo eliminovat a návratnost pro hodnocení indikátoru je velmi dobrá. K eliminaci přispělo také dvojí upozornění a oslovení na vyplnění dotazníků (po prvotním ne zcela velkém zájmu a odezvě). V budoucím šetření je však nutné s tímto rizikem nadále počítat.

Dále je nezbytné upozornit, že dosažené výsledky dotazníkového šetření nebudou nikdy odpovídat reálnému stavu naplnění indikátoru (pokud nebude 100% návratnost). Proto bude nezbytné vždy provést extrapolaci zjištěných výsledků dle reprezentativního vzorku odpovědí. Především je nezbytné z informací v monitorovacím systému zjistit, kolik projektů se zavázalo (resp. pravděpodobně naplňuje tento indikátor) a porovnat to s reálným počtem odpovědí v dotazníkovém šetření. Následně je možné provést extrapolaci i pro příjemce, kteří na dotazník neodpověděli.

Budoucí aplikace metodiky

S ohledem na zkušenosti z aplikované metodiky a dosažené výsledky lze doporučit využití navrženého postupu i na konci programovacího období. Metodický postup je založen zejména na dotazníkovém šetření, a proto je nezbytné upozornit na replikaci zcela totožných otázek pro respondenty, čímž bude možné provést komparaci. Detailní znění otázek je uvedeno v Příloze 1.

ZLEPŠENÍ PODMÍNEK PRO SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA (07.60.10)

Dosažené hodnoty indikátoru 07.60.10

K 22. 2. 2012 bylo dle výše stanoveného postupu shromážděno celkem 17 odpovědí, což lze označit za velmi dobrou návratnost s ohledem na celkový počet ukončených projektů v OP 3.4 (87 projektů). Nicméně je důležité upozornit, že ne všechny dokončené projekty zaváděly nástroje pro slaďování rodinného a pracovního života. Museli tedy být osloveni všichni zástupci ukončených projektů v OP 3.4, přičemž dotazník měli vyplnit pouze ti respondenti, kteří implementovali některý z nástrojů pro slaďování rodinného a pracovního života. Kontaktní osoby jednotlivých projektů, které byly identifikovány z databáze Monit7+, byly osloveny emailem se žádostí o vyplnění vytvořeného interaktivního dotazníku.

Výsledky ukazují, že na 20% vzorku respondentů (17 odpovědí z 87 projektů celkem) bylo zavedeno 22 nástrojů pro slaďování rodinného a pracovního života. Nicméně v období 3 – 9 měsíců po ukončení projektu je reálně využíváno 18 z původních 22 zavedených nástrojů.

Vzorek respondentů je reprezentativní, nicméně reálný stav naplnění indikátoru je vyšší (viz výše uvedený komentář v metodice). Dle informací z monitorovacího systému bylo zjištěno, že zmíněných 17 respondentů, kteří odpověděli na dotazník, je cca polovina z projektů, které naplňují indikátor 07.60.10. Při zachování proporcionality respondentů a udržení nástrojů lze předpokládat, že aktuální naplnění indikátoru je tedy cca dvojnásobné (36 využívaných nástrojů).

Plánovaná cílová hodnota indikátoru na konci období 2007 - 2013 je 50 udržovaných nástrojů. Vypočítané výsledky tedy ukazují, že aktuální naplněnost indikátoru je 72 % plánovaného stavu. S ohledem na aktuální periodu programovacího období lze předpokládat, že indikátor bude úspěšně naplněn.

Identifikace proměnných u indikátoru 07.60.10

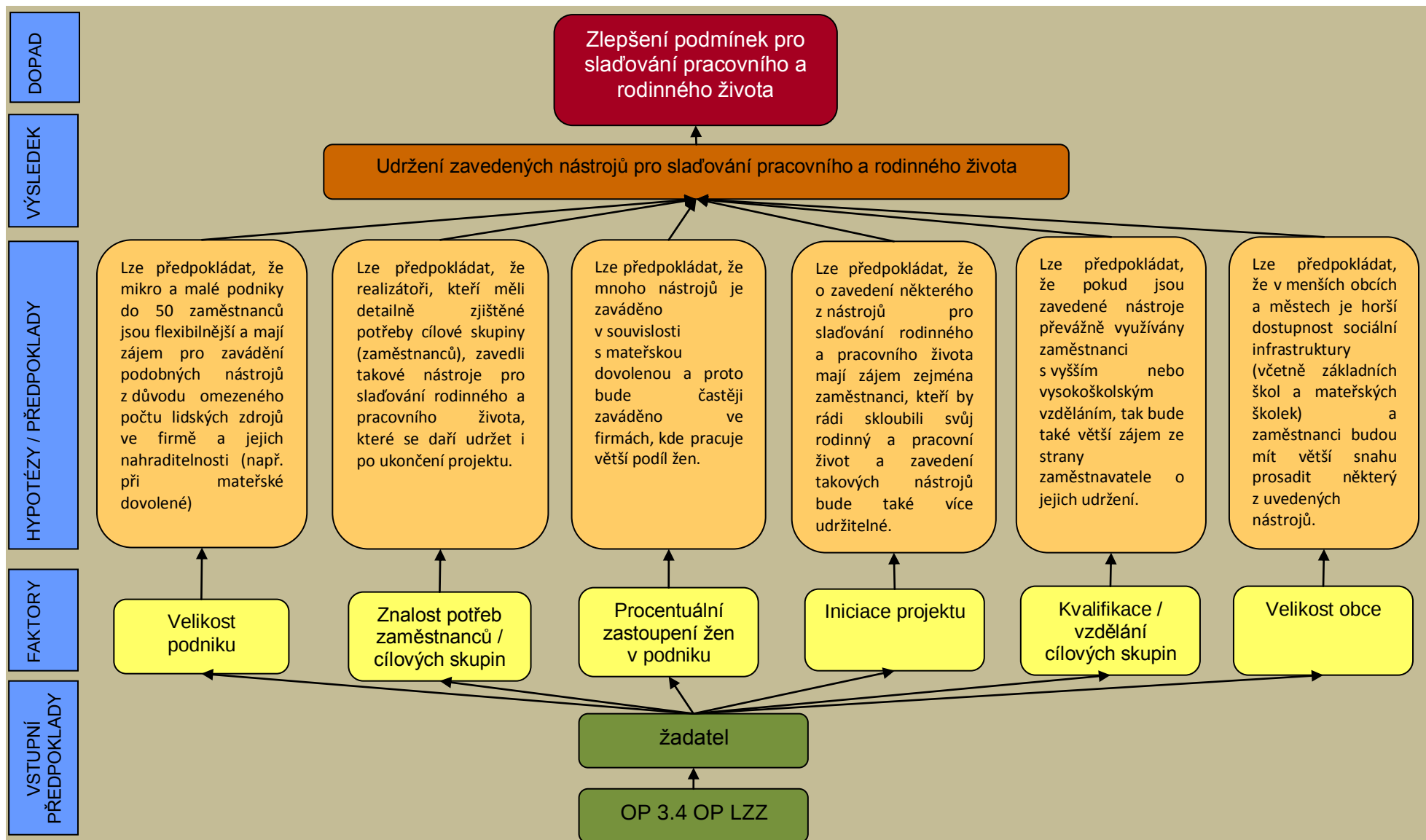
Řešitelský tým pracoval při aplikaci QCA analýzy s konceptem teorie změny tak, aby bylo možné otestovat kauzální řetězec u jednotlivých projektů v oblasti podpory 3.4. Hodnocení teorie změny vychází primárně z provedeného dotazníkového šetření, kdy byly identifikovány detailní informace o vstupech, aktivitách i výsledcích intervencí v OP 3.4. V kontextu teorie změny, jejímž smyslem je právě identifikovat účinnost intervencí, byla stanovena hypotéza, která předpokládá, že: Na udržení zavedených nástrojů pro slaďování rodinného a pracovního života bude mít vliv zejména velikost podniku (lze očekávat zejména pozitivní vliv malých flexibilních firem), relativní zastoupení žen v podnicích (lze očekávat, že většina nástrojů slouží zejména této skupině) a kvalifikace cílové skupiny. Pro samotné

hodnocení však byly identifikovány ještě další faktory (uvedeny níže), které mohou mít vliv na úspěšné udržení zavedených nástrojů. Jako „úspěch“ byl pro hodnocení intervencí v OP 3.4. stanoven stav, kdy se podaří subjektu, který získal finanční podporu na zavedení nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života, udržet alespoň jeden ze zavedených nástrojů. V mnohých případech byly v průběhu projektu zavedeny např. 3 nástroje, avšak v požadovaném časovém rozmezí po ukončení projektu firma aplikuje již např. jen jeden z nástrojů. Dílčí předpoklady jednotlivých vymezených faktorů jsou uvedeny níže.

U indikátoru 07.60.10 byly identifikovány možné faktory, které jsou následně zkoumány jako nezávisle proměnné:

- A. Velikost podniku měřená dle počtu zaměstnanců
- B. Znalost potřeb cílových skupin
- C. Procentuální zastoupení žen
- D. Opatření (projekt) vznikl z iniciativy zaměstnavatele
- E. Kvalifikace / vzdělání cílových skupin
- F. Velikost obce

Následující část obsahuje strom podmiňujících faktorů (nezávisle proměnných) definovaný evaluačním týmem před zahájením práce.

Informace k uvedeným faktorům byly zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření a bylo získáno 17 respondentů, což představuje reprezentativní vzorek. Šetření bylo v souladu s požadavky zadávací dokumentace prováděno jako census na dokončených projektech oblasti podpory 3.4, přičemž ne všechny projekty zaváděly flexibilní formy organizace práce.

Klíčovou součástí pro vytvoření pravdivostní tabulky tvoří operacionalizace proměnných tj. zjištění, zda zkoumaná podmínka je přítomna (1) nebo přítomna není (0). To znamená, že všechny zkoumané podmínky musí být nominálně změřitelné, resp. dichotomické. Intervalové proměnné proto byly transformovány do nominální stupnice měření.

Operacionalizace proměnných

Velikost podniku měřená dle počtu zaměstnanců

U této proměnné respondenti uvedli velikost podniku (ekonomického subjektu), ve kterém došlo k zavedení alespoň jednoho nástroje pro sladování rodinného a pracovního života. Pro tento účel byla využita standartní velikostní klasifikace podniků dle ČSÚ. Pro aplikaci QCA vychází řešitelé z předpokladu, že mikro a malé podniky do 50 zaměstnanců jsou flexibilnější a mají zájem pro zavádění podobných nástrojů z důvodu omezeného počtu lidských zdrojů ve firmě a jejich nahraditelnosti (např. při mateřské dovolené)

Operacionalizace proměnné: 1 – 49 zaměstnanců (1) vers. 50 a více (0)

Znalost potřeb cílových skupin (hodnocena na škále 1 - 10)

Tato proměnná zjišťovala, do jaké míry měli realizátoři projektů povědomí o potřebách svých zaměstnanců, tj. do jaké míry byla analyzována poptávka. Lze vycházet z předpokladu, že realizátoři, kteří měli detailně zjištěné potřeby cílové skupiny (zaměstnanců), zavedli takové nástroje pro sladování rodinného a pracovního života, které se daří udržet i po ukončení projektu. Respondenti odpovídali na škále 1 – 10, kde 1 znamenalo, že byla detailně zmapována potřeba zaměstnanců a 10, že poptávka nebyla nijak hodnocena.

Operacionalizace proměnné: hodnocení 1 – 5 (1) vers. hodnocení 6 – 10 (0)

Procentuální zastoupení žen

Tato proměnná zjišťovala indikativní zastoupení žen v podniku, který zavedl některý z nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života. Lze vycházet z předpokladu, že mnoho nástrojů je zaváděno v souvislosti s mateřskou dovolenou a proto bude častěji zaváděno ve firmách, kde pracuje větší podíl žen.

Operacionalizace proměnné: nad 50 % (1) vers. do 50 % (0)

Kdo inicioval zavedení nástroje (projekt)

Smysl této proměnné je ve zjištění, kdo inicioval zavedení některého nástroje (a tedy i celého projektu). Lze vycházet z předpokladu, že o zavedení některého z nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života mají zájem zejména zaměstnanci, kteří by rádi skloubili svůj rodinný a pracovní život a zavedení takových nástrojů bude také více udržitelné.

Operacionalizace proměnné: zaměstnanci (1) vers. „vedení“ + poradenské firmy (0)

Kvalifikace / vzdělání cílových skupin

Tato proměnná kvantifikuje kvalifikaci cílových skupin, které v největší míře využívají některý ze zavedených nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života. Lze vycházet z předpokladu, že pokud jsou zavedené nástroje převážně využívány zaměstnanci s vyšším nebo vysokoškolským vzděláním, tak bude také větší zájem ze strany zaměstnavatele o jejich udržení. Lze totiž předpokládat, že zaměstnanci s vyšší kvalifikací jsou pro firmy cennější než lidé s nízkou kvalifikací, které lze snáze nahradit.

Operacionalizace proměnné: VŠ (1) vers. základní, střední s(bez) maturity (0)

Velikost obce

Tato proměnná bude zjišťována z dat ČSÚ (na základě respondentem uvedeného města/obce, kde došlo k zavedení některého nástroje). Lze předpokládat, že v menších obcích a městech je horší dostupnost sociální infrastruktury (včetně základních škol a mateřských školek) a zaměstnanci budou mít větší snahu prosadit některý z uvedených nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života.

Operacionalizace proměnné: do 50 tis. obyv (1) vers. nad 50 tis. (0)

Proces hodnocení pomocí QCA analýzy

Po identifikaci a kvantifikaci hlavních proměnných byla sestrojena pravdivostní tabulka pro indikátor 07.60.10. Každý zjištěný případ je tedy zaznamenán do tabulky jako kombinace nezávisle proměnných, které (ne)vedly k výsledku (závisle proměnné). Každý řádek v tabulce reprezentuje jeden zjištěný případ resp. jeden projekt. Pravdivostní tabulka je uvedena níže.

Pravdivostní tabulka indikátoru 07.60.10

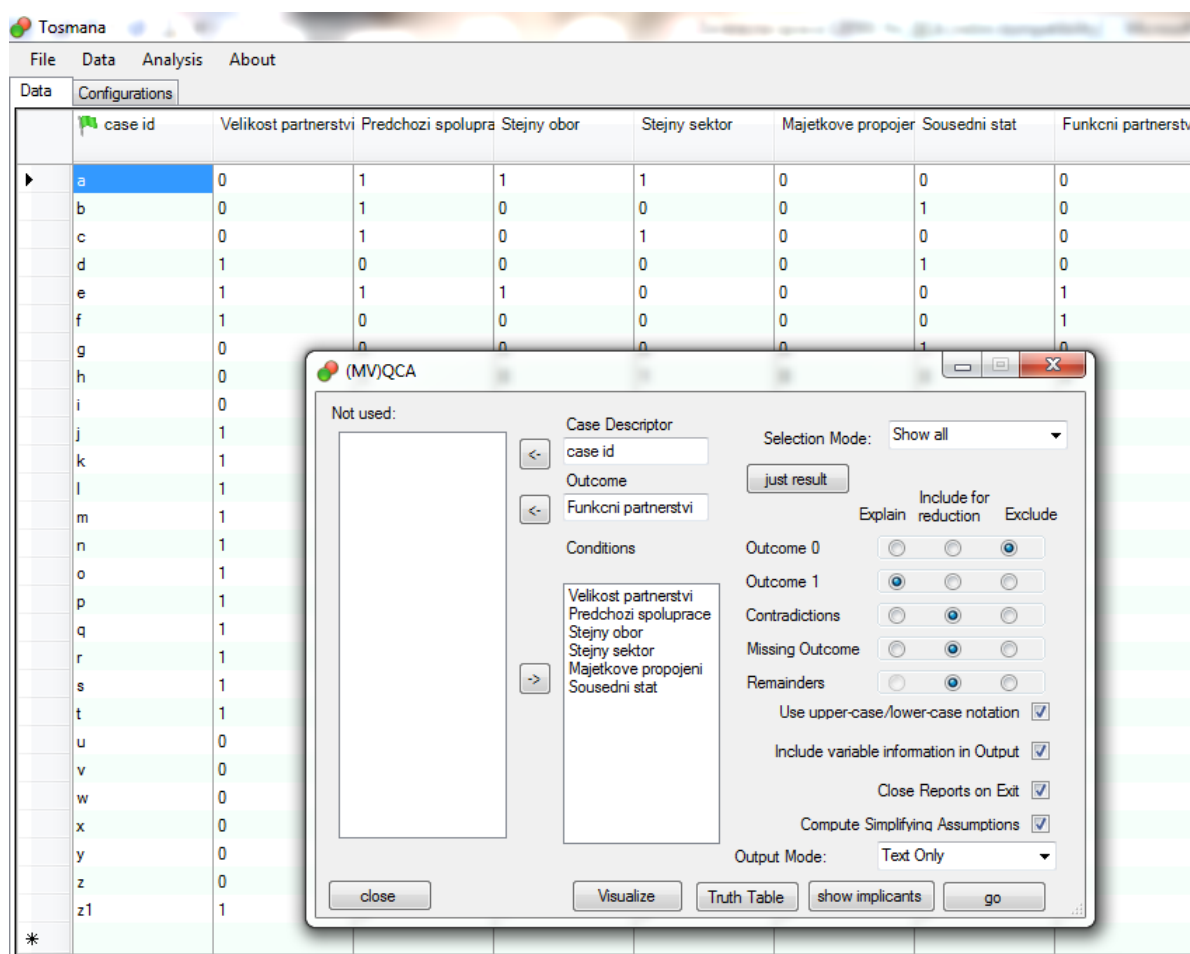
case id	velikost firmy	znalost potreb	podil zen	nositel myslenky	kvalifikac e	velikost obce	udržene nastroje
a	1	1	1	0	1	0	1
b	1	0	1	0	0	0	0
c	0	0	1	0	0	1	1
d	1	1	1	1	0	1	1
e	1	1	1	0	0	1	1
f	1	1	1	0	1	1	1
g	1	0	1	0	0	0	1
h	0	0	1	0	0	0	1
i	1	0	0	0	0	0	1
j	1	1	1	1	1	0	1
k	1	1	1	1	1	0	1
l	1	0	0	1	0	1	0
m	1	1	1	0	0	0	1
n	0	1	1	1	1	0	1

Zdroj: vlastní zpracování

Pro práci s daty, operacionalizaci proměnných, minimalizaci booleovských výrazů atd. bylo využito programu TOSMANA, který umožňuje jednoduchou aplikaci kvalitativní srovnávací analýzy (QCA). Tím bylo možné následně identifikovat faktory či kombinace faktorů, které mají významný vliv na závislou proměnnou.

V prvním kroku byly vybrány relevantní nezávisle proměnné, které vychází z pravdivostní tabulky. Pro samotnou práci bylo nezbytné převést pravdivostní tabulku z formátu excel do formátu csv resp. data file SPSS. Následně byly označeny jednotlivé „případy“ pomocí písmen, což představuje důležitý krok pro operacionalizaci proměnných. V neposlední řadě byly definovány parametry výstupů (zda-li má být vysvětlena závisle proměnná s hodnotou 0 nebo 1, vypočítání zjednodušených předpokladů, grafická vizualizace apod.). Prvotním cílem bylo zjistit seznam kombinací nutných a postačujících podmínek vedoucích ke zkoumanému výsledku. V následujícím kroku došlo k úpravě parametrů a cílem bylo také vysvětlení situace, za jakých okolností nedošlo ke zkoumanému jevu (tj. např. kdy nedošlo k udržení nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života).

Průběh QCA analýzy

The screenshot shows the Tosmana software interface. The main window displays a data table with columns: case id, Velikost partnerství, Předchozí spolupra, Stejný obor, Stejný sektor, Majetkové propojení, Sousední stát, and Funkční partnerství. The table contains 26 rows (a-z) with binary data (0 or 1). Overlaid on this is the (MV)QCA configuration dialog. The dialog has sections for 'Not used:', 'Case Descriptor' (containing 'case id'), 'Outcome' (containing 'Funkční partnerství'), and 'Conditions' (containing 'Velikost partnerství', 'Předchozí spolupra', 'Stejný obor', 'Stejný sektor', 'Majetkové propojení', and 'Sousední stát'). It also includes a 'Selection Mode' dropdown set to 'Show all', a 'just result' button, and checkboxes for 'Include for reduction', 'Exclude', 'Use upper-case/lower-case notation', 'Include variable information in Output', 'Close Reports on Exit', and 'Compute Simplifying Assumptions'. The 'Output Mode' is set to 'Text Only'. At the bottom are buttons for 'close', 'Visualize', 'Truth Table', 'show implicants', and 'go'.

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky QCA analýzy pro indikátor 07.60.10

V následující části jsou uvedeny hlavní výsledky QCA analýzy pro indikátor 07.60.10 Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života.

Na prvním místě je nezbytné zdůraznit, že počet případů je zatím na hranici signifikance pro QCA analýzu. Tento typ analýzy je vhodný pro situace, kdy má hodnotitel několik desítek nebo stovek případů, což je počet nevhodný pro aplikaci většiny statistických metod a současně není možné provést tak velký počet případových studií a terénních šetření. V případě tohoto hodnocení byla pozornost zaměřena na projekty, které byly ukončeny v rozmezí 3 – 9 měsíců při zahájení této analýzy. Tím je počet případů významně omezen a doporučujeme provést šetření s odstupem minimálně jednoho roku, kdy bude možné pozorovat větší počet případů. V kontextu výše uvedeného je nezbytné brát níže uvedené závěry s jistou mírou opatrnosti, ačkoliv se výsledky jeví logické a odpovídají prvotním hypotézám.

Tosmana Report

Algorithm: Quine

File:

Settings:

Minimizing Value 1
including C -

Variable Settings:

Name Thresholds

velikost firmy --
znanost potreb --
podil zen --
nositel myslenky --
kvalifikace --
velikost obce --
udrzene nastroje --

Truth Table:

v1: velikost firmy v2: znanost potreb
v3: podil zen v4: nositel myslenky
v5: kvalifikace v6: velikost obce
O: udrzene nastroje id: case id

v1	v2	v3	v4	v5	v6	O	id
1	1	1	0	1	0	1	a
1	0	1	0	0	0	C	b,g
0	0	1	0	0	1	1	c
1	1	1	1	0	1	1	d
1	1	1	0	0	1	1	e
1	1	1	0	1	1	1	f
0	0	1	0	0	0	1	h
1	0	0	0	0	0	1	i
1	1	1	1	1	0	1	j,k
1	0	0	1	0	1	0	l
1	1	1	0	0	0	1	m
0	1	1	1	1	0	1	n

Result:

VELIKOST FIRMY * ZNALOST POTREB * PODIL ZEN * nositel myslenky + VELIKOST FIRMY *
znanost potreb * nositel myslenky * kvalifikace * velikost obce + velikost firmy * znanost potreb *
PODIL ZEN * nositel myslenky * kvalifikace + VELIKOST FIRMY * ZNALOST POTREB * PODIL
ZEN * kvalifikace * VELIKOST OBCE + ZNALOST POTREB * PODIL ZEN * NOSITEL MYSLENKY *
KVALIFIKACE * velikost obce

(a+e+f+m) (i) (c+h) (d+e) (j,k+n)

Simplifying Assumptions:

velikost firmy{1}znanost potreb{0}podil zen{1}nositel myslenky{0}kvalifikace{0}velikost obce{0}

Number of Simplifying Assumptions: 1

Výsledky ukazují situace, za kterých došlo k udržení vytvořeného nástroje pro sladování pracovního a rodinného života. Důležitou součástí hodnocení je rozlišení nutných, postačujících a jednotlivé kombinace podmínek úspěšných případů (kdy došlo k udržení alespoň jednoho z vytvořených nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života).

Jako významnou podmínku, která není „nutná“, lze hodnotit velikost firmy. V jednom případě bylo identifikováno, že tato podmínka sama zapříčinila zkoumaný jev, v jiných případech tato podmínka byla splněna, ale nebyla jediná. Nelze ji však hodnotit ani jako postačující, neboť v jednom případě její splnění k výsledku nevedlo. Výsledek odpovídá prvotní hypotéze, která předpokládala, že velikost firmy je důležitým faktorem pro vytváření a zejména udržení nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života. Pro mikro a malé podniky se jedná o flexibilní způsob udržení pracovníků, kteří mohou být pro fungování celé společnosti klíčoví. Mezi další podstatné faktory, které však nejsou samostatně postačující a musí se vyskytovat v kombinaci jiných podmínek, které ve výsledku produkují zkoumaný jev, patří znalost potřeb cílové skupiny a zejména podíl žen pracujících ve firmě, která nástroje zavedla. Právě kombinace malých firem, kde pracuje více než 50 % žen a před zahájením projektu byla provedena analýza poptávky po některém z možných nástrojů pro sladování rodinného a pracovního života se jeví jako častá pro následné udržení alespoň jednoho z vytvořených nástrojů.

Jak bylo uvedeno již výše, závěry nelze v této fázi přeceňovat z důvodu malého počtu kombinací. Nicméně z metodologického pohledu se jeví analýza QCA jako vhodný doplněk k terénním šetřením a statistickým analýzám. Pokud bude počet ukončených projektů se zavedenými nástroji pro sladování rodinného a pracovního života vyšší, budou mít výsledky QCA analýzy vyšší vypovídací schopnost. Hodnocení poukazuje na „okolnosti“ za kterých došlo k udržení zavedeného nástroje, což může přispět k budoucímu nastavení oblasti podporující sladování pracovního a rodinného života.

Užitečné je také vyhodnotit kombinaci podmínek, za kterých zkoumaný jev nenastal. V případě indikátoru 07.60.10 se však jedná pouze o 2 případy a jejich zobecnění by nebylo možné. Proto je možné pouze parciálně popsat obě situace. Paradoxně se jednalo v obou případech také o malý podnik s velikostí do 50 zaměstnanců a v jednom případě také o podnik s významným zastoupením žen. Příčiny však pomocí QCA analýzy nelze odhalit. K tomu může sloužit terénní či dotazníkové šetření, které doporučujeme při opakování analýzy a hodnocení „neudržených“ nástrojů zařadit.

6. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Tato kapitola popisuje procesní záležitosti spojené s jednotlivými evaluačními úkoly. Smyslem není popsat výsledky, jelikož ty jsou uvedeny v úvodní kapitole „manažerské shrnutí“ a také u samotných analýz.

U **evaluačního úkolu 1** byly stanoveny dva dílčí cíle, kterými bylo navržení metodiky výpočtu dvou specifických monitorovacích indikátorů („Udržitelnost vytvořených partnerství“ a „Zlepšení podmínek pro sladování rodinného a pracovního života“) a prvotní výpočet hodnoty obou indikátorů na vzorku dokončených projektů. Metodiku stanovení a výpočtu obou jsme založili na osvědčeném způsobu dotazníkového šetření mezi příjemci podpory (realizátory projektu). S ohledem na zvýšení návratnosti i relativně malý objem zjišťovaných informací byl dotazník sestaven z 9, respektive 11 jednoduchých otázek, které společně s daty z Monit7+ poskytovaly informace pro zodpovězení úkolu. Dotazníkové šetření bylo adresováno všem projektům ve stanovených oblastech podpory, které byly dokončeny v rozhodném období, tedy v období 3 – 9 měsíců před realizací šetření.

S ohledem na zkušenosti z aplikované metodiky a dosažené výsledky lze doporučit využití navrženého postupu i na konci programovacího období. Metodický postup je založen zejména na dotazníkovém šetření, a proto je nezbytné upozornit na replikaci zcela totožných otázek pro respondenty, čímž bude možné provést komparaci. Návratnost dotazníků byla na úrovni cca 50 %, což je velmi dobrá úspěšnost. Následně byli respondenti pro ověření údajů osloveni ještě telefonicky. Celkově lze konstatovat, že metodický postup je ověřený a připravený pro další využití hodnocení OP LZZ.

Evaluační úkol 2 měl za cíl identifikovat a zhodnotit pomocí kvalitativní srovnávací analýzy (QCA) podmínky, které vedou ke splnění sledovaného indikátoru. Pro oba zkoumané indikátory byly identifikovány faktory, které by mohly ovlivňovat jejich naplnění. I přes malý počet dat, které do QCA analýzy vstupovaly, se podařilo prokázat určité souvislosti. K samotnému provedení analýzy byl s úspěchem využit volně dostupný software Tosmana. Metoda QCA analýzy se ukázala jako vhodný nástroj pro hodnocení skupiny projektů, na které není možné aplikovat statistické analýzy, ale ani případové kvalitativní studie.

Doporučení pro další využití QCA analýzy v OP LZZ

Po pilotním otestování v rámci evaluačního úkolu 2 vidíme kvalitativní srovnávací analýzu QCA jako vhodný nástroj pro zjištění možných faktorů vedoucích k určitému jevu, například naplnění indikátoru nebo splnění cíle.

Ideální použití QCA spatřujeme u jevů, kde lze zkoumání podrobit cca 80 – 200 pozorování. Testování provedené na cca 20 – 30 pozorováních odhalilo velký počet náhodných vlivů a kombinací, které vedly ke sledovanému jevu. Přesto i zde se již podařilo určit faktory či

jejich kombinaci určit jako pravděpodobnou pro vznik jevu. V případě dalšího využití pro sledování monitorovacích indikátorů (07.42.80) a (07.60.10) vidíme jako (zřejmě jedinou) možnost, jak získat větší počet pozorování, provádět QCA analýzu na sloučeném vzorku dat z různých let. Tj. k datům z roku 2012 přidat data z opakovaného šetření a provést QCA analýzu na sloučeném vzorku. Za předpokladu, že nedojde k významnějším změnám v prostředí (společnost, dotčená legislativa, apod.) a v podmínkách programu, lze očekávat, že stejné podmínky či jejich kombinace povedou ke stejnému výsledku i v dalších letech.

Jako klíčové se rovněž jeví kvalitní vytipování sledovaných faktorů (podmínek), které mohou mít na zkoumaný jev vliv. Vzhledem k tomu, že sledované faktory jsou logické povahy binárního charakteru (podmínka je splněna nebo není splněna), je třeba některé spojitě podmínky (například velikost podniku) převést na binární (např. do 50 zaměstnanců je podnik malý, od 51 zaměstnanců je velký). Pilotní testování QCA analýzy ukázalo, že různé stanovení této hranice může mírně ovlivnit výsledek. U takto operacionalizovaných faktorů je třeba ke stanovení hranice i následné interpretaci proto přistupovat obezřetně.

Určitou nevýhodou QCA analýzy je i fakt, že sice pomůže vytipovat faktory či jejich kombinaci, které vedou ke sledovanému jevu, ale není již schopna identifikovat intenzitu či váhu, se kterou daný faktor k existenci jevu buď přispívá, nebo nepřispívá.

Naše doporučení na základě pilotního testování QCA jsou tato:

1. Využívat QCA v případech, kdy jsme schopni zajistit vzorek 80 – 200 pozorování. Za předpokladu, že mezi jednotlivými opakovanými šetřeními nedošlo k významnějším změnám ve společnosti, legislativě nebo nastavení programu pak doporučujeme sloučit pozorování z jednotlivých let a provést analýzu na větším vzorku.

1. Věnovat náležitou pozornost tomu, abychom metodu založenou na teorii množin využívali pouze pro teorie vycházející z množin a to v případě, kdy existuje věrohodné podezření, že zkoumanému úkazu lze nejlépe porozumět z pohledu komplexních příčinných souvislostí. Metodou QCA nelze zkoumat cokoli, data musí být analyzovatelná jako případy spadající do určité množiny, kterou jsme schopni na základě teoretických znalostí a zkušeností správně kalibrovat.

2. Věnovat náležitou pozornost samotnému výběru logických faktorů, které mohou vést k tomu, že sledovaný jev ne/nastal. Tento výběr musí být podložen teoretickým zdůvodněním nebo empirickým zobecněním, které umožní identifikaci podmínek (nezávisle proměnných), které by měly pomoci vysvětlit studovaný důsledek (závisle proměnnou). QCA totiž odhalí pouze možné kombinace vybraných faktorů, které mohou k jevu vést, nikoli však to, zda jsme vybrali všechny a správné faktory. Zvláštní pozornost pak doporučujeme věnovat převodu spojitých faktorů na binární podmínky (splněno / nesplněno) a stanovení hranice. Při kalibraci je nutno vycházet z teoretických znalostí konceptu a tušení o kauzální

roli množiny v závislosti na kontextu výzkumu. Zásadní je znalost jednotlivých případů (u fuzzy množin umožňují různé metody kalibrace také využití počítačových programů). V této souvislosti se jeví jako vhodné v dalším opakování tohoto úkolu zkusit aplikovat také fs QCA. Mnohé proměnné mohou být vyjádřeny na kontinuální škále mnohem výstižněji než formou dichotomického vyjádření (podmínka přítomna / nepřítomna). V takovém případě může u každé podmínky nastat variace případů mezi oběma hraničními hodnotami 0 a 1 (ať již na diskrétní nebo spojitě škále).

3. U FS QCA vždy provádět jako první analýzu podmínek nutných (Necessity analysis) s výpočtem hodnoty konzistence (Consistency). V případě existence konzistentních podmínek analyzujeme pokrytí (Coverage). Analýza postačujících podmínek (Sufficiency analysis) následně po vyloučení upřesnění ne/přítomnosti podmínek nutných umožní identifikaci podmnožinových vztahů, které vyjadřují postačující kombinace podmínek pro přítomnost důsledku. Často opomíjeným krokem je porovnání podmínek nutných a postačujících, jestli nejsou ve vzájemném protikladu.

4. Při dalším provádění QCA analýzy doporučujeme využít volně dostupný software TOSMANA, který se nám při zpracování ostrých množin QCA velmi osvědčil. S fuzzy množinami lze pracovat v programu FSQCAⁱ, který lze využít jak pro binární proměnné ostrých množin, tak pro fuzzy proměnné nabývající kontinuálních hodnot od 0 přes 0,5 do 1.

5. Závěrem každé QCA analýzy musí být interpretace výsledků ve světle teoretických a empirických poznatků, zhodnocení praktického významu zjištěných kombinací. Pouhá mechanická aplikace QCA je nedostatečná. Pro výpočet minimálních kombinací jsou k dispozici počítačové programy, ale pouhé počítačové výsledky zdaleka nejsou dostatečné a spíše tvoří první krok v celkové analýze. U QCA ještě více než u statistických počítačových aplikací je potřeba pečlivě interpretovat získané výsledky. K tomu je nutná detailní hloubková znalost srovnávaných případů a silné teoretické zázemí.

ⁱ RAGIN, Charles C. – DRASS, Kriss A. – DAVEY, Sean: Fuzzy-Set/Qualitative Comparative Analysis 2.0. Tucson, Department of Sociology, University of Arizona 2006 (<http://www.u.arizona.edu/~cragin/fsQCA/citing.shtml>)
pro fuzzy-množiny